

громадянства за межі України або з питань їх затримання до вирішення питання про визнання їх біженцями або особами, які потребують додаткового захисту в Україні чи з метою забезпечення їх передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію, або з питань продовження строку затримання іноземців або осіб без громадянства з метою їх ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України, в правозастосовчій діяльності виникає ряд проблем: питання ідентифікації іноземця, у зв'язку із чим органам ДПСУ приходится звертатися до суду із адміністративним позовом про продовження строку затримання іноземця або особи без громадянства, в тому числі у зв'язку із неодержанням інформації з країни громадянської належності іноземця або країни походження особи без громадянства чи документів, необхідних для ідентифікації особи, а також відсутності співпраці з боку іноземця або особи без громадянства під час процедури його ідентифікації.

Список бібліографічних посилань

1. Кодекс адміністративного судочинства України : наук.-практ. комент. / за заг. ред. Р. О. Куйбіди. Київ : Юстініан, 2009. 976 с.
2. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-VI. *Офіційний вісник України*. 2011. № 83. Ст. 3014.
3. Постанова Першотравневого районного суду міста Чернівців від 20.12.2017 р. у справі № 725/5750/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71187859> (дата звернення: 29.10.2018).
4. Постанова Новозаводського районного суду міста Чернігова від 22.01.2018 р. у справі № 751/218/18 // Єдиний держ. реєстр суд. рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71699293> (дата звернення: 29.10.2018).
5. Постанова Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 16.01.2018 р. у справі № 308/379/18 // Єдиний держ. реєстр суд. рішень : офіц. сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71602047> (дата звернення: 30.10.2018).
6. Постанова Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 03.01.2018 р. у справі № 308/25/18 // Єдиний держ. реєстр суд. рішень : офіц. сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71458772> (дата звернення: 30.10.2018).
7. Постанова Ківерцівського районного суду Волинської області від 4.01.2018 р. у справі № 158/11/18 // Єдиний держ. реєстр суд. рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71448708> (дата звернення: 30.10.2018).
8. Постанова Новозаводського районного суду міста Чернігова від 11.01.2018 р. у справі № 751/87/18 // Єдиний держ. реєстр суд. рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71618425> (дата звернення: 30.10.2018).
9. Національна судова практика розгляду спорів щодо примусового видворення на користь осіб 2011–2017 // Представництво УВКБ ООН в Україні. URL: <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2018/09/CourtExpulsionDecisionsU17.doc> (дата звернення: 30.10.2018).

Одержано 01.11.2018

УДК 349.6+502.13

Аліна Леонідівна ГОЛОВКО,

здобувач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах формування соціально-правової держави серед пріоритетів розвитку національних інтересів України особливо виокремлюється забезпечення екологічно та техногенно безпечних чинників життєдіяльності громадян і суспільства, збереження і відновлення навколишнього природного середовища. На сьогодні науковцями та практиками у сфері екологічних відносин доведена пряма залежність між забрудненням навколишнього природного середовища та суттєвим погіршенням стану здоров'я населення, негативними змінами в його генофонді. У таких умовах актуальність тематики щодо ефективного гарантування екологічних прав громадянина у сфері здійснення

природоохоронної діяльності набуває особливої гостроти. Збереження і відновлення навколишнього середовища, як загальної системи життєзабезпечення людини, перетворюється у першочергове завдання країни щодо збереження генофонду народу України, а також перспектив економічного і соціального розвитку нашої держави.

Людина, її життя та здоров'я багато в чому залежать від впливу створеного нею навколишнього природного середовища. І це при тому різноманітні соціальних, економічних, політичних, культурних та інших її прав і свобод, які проголошені та зафіксовані у численних міжнародно-правових документах і вітчизняних нормативно-правових актах. Саме права та свободи визначають певні можливості людини для існування та розвитку в конкретних історичних умовах [1, с. 185]. Зокрема, низка міжнародно-правових актів проголошує, що екологічні права належать до фундаментальних прав людини як і політичні, економічні, соціальні права. Так, кожна людини має право жити в безпечному, сприятливому для життя, здоров'я і добробуту довкіллі [2, с. 524].

На теперішній час екологічні права людини є серед найбільш важливих соціальних цінностей. Розвиток юридичної думки про них пов'язаний з усвідомленням міжнародним співтовариством нагальної необхідності не лише збереження й ефективного використання ресурсної бази навколишнього природного середовища, а й створення умов свого існування, потреби дихати чистим повітрям, пити чисту воду, споживати екологічно безпечну їжу й задовольняти інші біологічні та духовні потреби. З урахуванням цього, в багатьох країнах світу екологічні права визнаються не лише самостійними правами, а й життєво необхідною основою для правового забезпечення задоволення біологічних та еколого-естетичних потреб людини [3, с. 70]. Саме тому, одним із основних обов'язків сучасної держави є забезпечення та гарантування реалізації людьми їх фундаментальних прав – екологічних, тобто тих, які виникають під час взаємодії людини з природою. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває дослідження правових гарантій екологічних прав і свобод громадянина у сфері здійснення природоохоронної діяльності в Україні.

У суспільному житті реалізація прав і свобод забезпечується юридичними (правовими) гарантіями, що являють собою правові засоби, за допомоги яких реалізуються, охороняються, захищаються права й свободи громадян, поновлюються їх порушені права [4, с. 237]. Дієвість правових гарантій є однією з головних умов забезпечення законності та правопорядку в державі та й в усіх сферах суспільного життя.

В юридичній науці існує позиція, що правові гарантії – це зумовлена особливостями економічного і суспільного ладу система умов і засобів, яка закріплена в чинному законодавстві та безпосередньо спрямована на забезпечення законності, безперешкодне здійснення, захист прав і свобод [5, с. 219].

Правові гарантії забезпечення прав і свобод людини в сучасних реаліях – це сукупність правових засобів і способів, що визначають умови та порядок безперешкодної реалізації прав та свобод особи, а також їх охорону й надійний захист від протиправних посягань.

Необхідно зазначити, що визначальною ознакою правових гарантій є те, що функції, які вони виконують, охоплюють увесь процес забезпечення прав і свобод людини, а не тільки їх охорону та захист [6, с. 161–162]. Правові гарантії повинні забезпечити реальність проголошених державою прав і свобод особи. Досягти такого результату можна завдяки наданню правовим засобам і способам закріпленості та створенню умов їх реалізації. Ефективність реалізації прав і свобод буде тоді, коли у чинному законодавстві будуть визначені реальні механізми та порядок їх здійснення, а не тільки регламентація та форми їх охорони й захисту.

На нашу думку, поняття правових гарантій прав і свобод людини як систему умов, засобів та способів забезпечення власних можливостей для реалізації своїх прав вживають зазвичай для визначення гарантій у широкому розумінні цієї дефініції. Щодо правових гарантій екологічних прав громадян у сфері здійснення природоохоронної діяльності, то потрібно зазначити, що ці правові умови, засоби та способи визначають послідовний порядок дій щодо реалізації екологічних прав у спосіб та форму, що закріплені чинним національним законодавством держави й нормативно-правовими актами міжнародного права. Правові гарантії екологічних прав громадян у сфері здійснення природоохоронної

діяльності поділяються на дві великі групи: нормативно-правові та організаційно-правові гарантії.

Нормативно-правові гарантії екологічних прав громадян включають в себе сукупність правових принципів і норм за допомогою яких забезпечується реалізація, охорона й захист прав людини. Основою нормативно-правових гарантій екологічних прав громадян виступають матеріальні та процесуальні гарантії, які у своїй сукупності становлять правові норми, що закріплюють матеріальні та процесуальні засади забезпечення реалізації, охорони і захисту прав особи. Необхідність віднесення їх до окремої підгрупи зумовлюється характером поділу правових норм на матеріальні та процесуальні, а за сферою дії – міжнародні та внутрішньодержавні.

Необхідно зазначити, що у ст. 2 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (далі – Закон) зазначено, що відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища в Україні регулюються Законом, а також земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного світу та іншим спеціальним законодавством [7].

Організаційно-правові гарантії екологічних прав громадян – це механізм держави, органи місцевого самоврядування, посадові особи, а також політичні партії і громадянські організації, засоби масової інформації, міжнародні правозахисні організації та їх діяльність у сфері правотворчості і правозастосування, спрямована на створення сприятливих умов для реального користування громадянами екологічними правами і свободами.

Систему організаційно-правових гарантій в Україні становлять: держава як соціальна і правова, органи державної влади – Верховна Рада України, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, Президент України, Конституційний Суд України, органи правосуддя, органи прокуратури, Кабінет Міністрів України та інші центральні органи державної виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, органи міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, адвокатура, політичні партії та громадські організації, профспілки та інші неурядові організації (молодіжні, дитячі, релігійні та інші), засоби масової інформації [8, с. 76].

Правові гарантії реалізації екологічних прав громадян – це правові умови, засоби та способи, які визначають процедуру (матеріальний зміст), за допомоги якої громадянин може фактично здійснювати свої екологічні права з метою забезпечення охорони навколишнього природного середовища у спосіб та за формою (функціональний зміст), що закріплені міжнародно-правовими актами та чинним національним законодавством держави.

Список бібліографічних посилань

1. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2008. Т. 4 : Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права / за ред. Ю. С. Шемшученка. 480 с.
2. Сурілова О. О. Екологічні права людини в Україні і Європейському Союзі: порівняльний аналіз. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. Вип. 25. С. 524–527.
3. Гетьман А. П., Костицький В. В. Екологічні права людини в національній і міжнародній правовій доктрині. *Проблеми законності*. 2013. № 124. С. 68–80.
4. Кушніренко О. Г., Слінько Т. М. Права і свободи людини та громадянина : навч. посіб. Харків : Факт, 2001. 440 с.
5. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія права : підручник. Київ : Кондор, 2002. 353 с.
6. Комаров С. А. Общая теория государства и права : учеб. М. : Юрайт, 1997. 416 с.
7. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25.06.1991 № 1264-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL :<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 30.10.2018).
8. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність: до 15-річчя Конституції України і 20-ї річниці незалежності України / відп. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Юрид. думка, 2011. 328 с.

Одержано 31.10.2018